

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK. Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 537 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

ZAKAJ BI MORALI VSI ORGANIZIRANI DELAVCI BITI TUDI SOCIALISTI?

(Dalje.)

Kmetijske stroje na ameriški farmi vidimo dandanes stroj za vsako posamezno delo; tako n. pr. stroj za košnja, stroj za grabiti seno, sejati žito, stroj, ki žanje in ob enim poveže žito v snope; stroj ki žanje in sprot onlati žito, stroj za okopaviti plevel, za osipati krompir in koruzo, in stroj za izkopaviti krompir in za mlatiti žito; in še več drugih strojev vidimo na farmi. Trije delavci s pomočjo poljedelskih strojev zamožejo obdelati farmo, na kateri se pridela poleg zadostno koruze in kormpirja, nad 2000 bušljev pšenice, 500 bušljev ovasa, in se izreže 30 glav živine, (konj in goveje). Ta ilustracija jasno kaže, ne da bi nadalje navajal dokaze, da stroj nadomešča delavno moč. Ali niso na tisoče in milijone delavcev oropani za delo in življenje radi upeljave modernih "delo prihranilnih" strojev in masin? Kaj storiti za odpono? Ali naj staremo stroje? Ne, socializirati jih. Privatno posedovanje strojev je vzrok, ki pahne delavce od dela.

Bistroumni ljudje tam v Texasu predlagali, da se mora uničiti stroje; in da potreba poguniti iz dežele vse traste, in da to hočejo doseči, če bi se mgarari morali vrniti nazaj k motiki in srp.

Ali bi ne bilo nesmiselno delo, če bi odpravili parni stroj za orati in se podali na polje z motiko? odpravili poljedelske stroje, ki sem jih ravno omenil, ter prijeti za ročno koso in srp. To bi bilo demokratično, kaj? Tam v Texasu, kakor znano, so le demokrati.

Ti sanjavi in smešni demokrati tam v Texasu, bi hoteli novega časa "kolo napredka" in tehnike obrniti, ter uničiti stoletno delo genijev in se pogrezniti nazaj v temne čase, kjer bi morali vse znova pričeti. Nemogoče; vemo da je.

Sedaj vladajoča republikanska stranka niče ne misli tega storiti, ali da bi kolo napredka obrnila. O, ne. Republikanci hočejo, da ostane tako kakor je; naj stroji nadaljuje svojo delo, ter ostanejo v privatni lasti; naj imamo krize, brezposelnost in dolgo urni delavniki, in druge slične ugodnosti in mizerijo za druge.

Dobro se še spominjamo, ko je Taft obljubljal pred volitvijo, če bo on izvoljen, bomo imeli prihodnja štiri leta, dobra, prosperitetna časa in, posvem tako administracijo, kot pod Rooseveltovo — "dobro" vlado.

Republikanska vlada in patentirano zdravilo, to je eno in isto; ne pomaga nič. Bogastvo se steka in se bode stekalo, (dokler delavci ne store temu konec) bolj ko kdaj prej, v naročje nekaterim posameznikom, koje nazivljemo Trusti in kralji stokratnih milijonov.

Ali kdo dvomi da ni, in ne ostane tako, ako bodo delavci držali križem roke?

Po oficijelnim izkazilu in preračunu od leta 1900, je v Zjedinih državah bilo le samo eden procent plutokratov. 29 procentov srednjega razreda, 70 procentov pa razreda, v kterega Ti in jaz spadamo.

Plutokratje laste 70 odstotkov vsega bogastva v Zjedinih državah; sredni razred, to so mali kapitalisti, kateri bi rad Bryan

reprezentiral, posedujejo 25 odstot, od skupnega bogastva. Mi, proletarci, kterih nas je 70 odstot, pa posedujemo le samo 4-5 odstot bogastva v Zjed. državah. Moj sodrug proletarec, in organizirani delavci, vprašam te, ali si kdaj prejemal popolno vrednost Tvojega dela? Ali bogstva zemlje po naravnih zakonih pripadajo le nekaterim, večini pa le delo in beda???

Kakor se vidi, so ameriški delavci podobni ovcom, do zadne volne se pustje ostrici.

Tekmujoča evolucija v zadnji generaciji je industrijo in trgovino tako sistematično preobrazila, da že dandanes, razen male izjeme, korporacije in trusti monopolizirajo celo industrijo in pridelke. Večje kombinacije so manjše uničevale v produkciji in trgovini od leta do leta vedno hujše in trše, po sedanjem "graft sistem". Z organiziranimi kapitalisti v trustih, ne more nihče tekmovali ali obstati na gospodarskem polju, kjer koli, in v čemur koli. Čim več malih trgovin, podjetij in delavnic uničijo kapitalisti, — tem več in bolj armada neposedujočih meznih delavcev raste.

Edino sredstvo in pomoč za 70 odstot, neposedujočih proletarcev proti roparskim, vse posedujočim "kraljem bogastva" je, da se zgrne, temo pod en prapor, in oznanimo, toliko željno, mirno in za vse enako, pravično — socialistično vlado.

Proč s tem gujilim, "graft profitom" v družabnem redu; proč s sedanjo privatno lastnino, produkcijo in distribucijo. Ko bo to doseženo, tedaj bode šele konec večnega boja organiziranih delavcev proti molohu kapitalizmu, za obstanek. Tedaj šele, in ne prej, bomo uživali sad našega dela in truda.

Zakaj, če še tako radi mnogi čitate vsakdanje novice v lažnjih kapitalističnih listih, in izmišljene povesti, ne vzamete nekoliko časa za čitati in se učiti v ekonomičnem vprašanju, kjer bi se poučili, kako bi se dalo zboljšati slabe razmere v kterih tičimo.

Ena velika napaka in brezbriznost organiziranih delavcev je, da ne skušajo preiskati vzrokov, kako se rešiti iz verig in okov kapitalističnega tlačanstva. Zal, da je to očiti dokaz. Oni pripuste drugim misliti zanje, mesto da bi zase mislili sami.

Navedel bodem tu en dokaz, da je to žalostna in gola resnica. Advokate imajo svojo unijo, uprav kakor delavci; — pogledjmo torej, kako si oni znajo zboljšati dohodke.

Par meseccev nazaj, imel sem priliko čitati v kapitalističnih listih resolucijo, katero so odvetniki odobrili na svoji konvenciji. Katero se je imela predložiti pri zasedanju legislature (zakonodajci). V tem "bill" se je zahtevalo, da se vsem sodnikom zboljša plača, in če se prav spominjam, čitalo se je tudi v resoluciji, da se jim tako olajša in zmanjša mnogo nepotrebnega dela.

Tako, oni imajo legislaturo, kamor ste jih vi delavci izvolili, za povišati si dohodke in olajšati njih delo. Iz tega se vidi, da odvetniki znajo misliti sami zase, in misliti prav, za svoje interese.

Česar pa Ti, delavec, dobiš, ako greš vprašat za povišanje plače? Prvo bode, kar bodeš dobil, bo "Injunction" (sodno prepoved), in sicer ravno od teh sodnikov in odvetnikov, ki si jih Ti izvolil; in če bi Ti pri tem kaj godrnjal, ali celo bil malo preglesan, dobil bodeš povrh policijski krepelje, in tudi milico, če treba.

Vidiš, to je zato, ker še nisi spoznal, kako se to — zboljšanje plače — zamore doseči. Zato, ker nisi sam zase mislil, ampak si to poglavitno stvar, kolikor zadene zakone ki te vladajo, pripustil tem gladkozežnim politikom, da store zate.

Vi delavci, ki se tako radi pustite pregovoriti, da volite za dobrega moža pravite, da socialisti skušamo zanetiti sovraštvo proti kapitalistom, in da branimo voliti — dobre in postene može.

Resnej na ljubo bodi povedano, da ni nikdar bil naš namen vzbujati sovraštvo proti kapitalistom; sovraštvi nikogar, ako ravno se nas preša po stari navadi, pač pa je naš namen, in pravičen tudi, da treba vzbuditi v delavcih misel, kako si lahko zamorejo zboljšati stanje, ako postanejo politično zavedni. Kadar postanejo delavci razredno in politično za-

vedni, bodo že vedeli česar jim je storiti za svoje materijalne interese, prej pa ne.

Kao lahko vè, da so kapitalisti skoz in skoz razredno zavedni. Argumentirati in dokazovati to, bilo bi od več; bogastvo ki leži na njih strani predobro dokazuje to, dokazuje pa tudi to, da delavci še niso razredno zavedni. Fakt je tudi, da oni nemarajo, da delavci spoznajo, kje leže njih interesi, ker če bi delavci to razumeli in vedeli, da zavzemajo 70 procentov prebivalcev, no, tedaj bi bilo tudi konec kapitalizma.

Trdit ali dokazati jaz ne morem, če se ne nahajajo socialisti, — in mnogo drugih ki niso socialisti, — ki v resnici sovražijo kapitaliste; ali mi moramo upoštevati, da so socialisti, — kakor vsi drugi — human, in da imajo vsikdar tudi uzrok do tega.

Obernimo se še enkrat nazaj k Samuel Gompersu, voditelju delavcev od American Federation of Labor, da vidimo njegov politični karakter v minulem, kakor smo ga vidili pred zadnjimi volitvami.

Samuel Gompers je rekel pred 14 ali 15 leti: "Če bi jaz imel moj "glavni stan" v Washingtonu, in bi zamogel biti v tesnejši dotiki s zakonodajalei pri vsaki priliki, jaz bi tedaj zamogel mnogo več doseči, kakor zamorem sedaj." Glavni stan od A. F. of L. se je nato po njegovi želji premestil naravnost v "National Capital", in Gompers je od tedaj bil ves čas tam pri rokah in na pravem mestu.

Ali je kaj dosegel z njegovim beračenjem? ali je zakonodajalec kaj sprijaznil s organiziranimi delavci, kakor je rekel da bode? No, čisto nič. Rekel je celo tudi, da bode, če ne baje zlepa, prisilil zakonodajalec da ustrezajo zahtevam organiziranih delavcev.

Kje na zemlji bi bili danes, da Gompers ni bil navzoč pri "Capital", če se so delavci zadni čas prejemali, kakor n. pr. sodno prepoved (injunction) zoper bojkot, svobodo govora, tiska in shajanja. Jaz bi rekel, da bi bili sedaj že vsi v verigah in ležali kje v kakem "bull pen".

Spominjam se ravno ko to pišem neke humoreske, ki sem jo čital in ki popolno karaktizira Gompersovo vedenje v Washingtonski zbornici. Šaljiva pripovedka se je glasila nekako takole:

V južni Ameriški republiki je nekega dne načelni zapovednik in vladar ob enim, poslal sela k svojemu Generalu Blanca, da naj nemudoma pripelje posadko k njemu.

Minulo je 10 minut, in jih še ni bilo; minulo 20, 30, 40, celo uro, pa jih še vedno ni bilo.

Kaj vruga jih neki zadržuje, je vzkliknil vladar ves iz sebe? "General Blanco", je rekel sef, ravno nazaj prisedi, "General se je podal z vojakmi takoj na pot, ko sem mu izročil vaše povelje, pa pripetilo se je, da pride par pijanih Amerikancev, in jih nista pustila naprej."

Lepa armada organiziranih delavcev s Samuel Gompersom na čelu, so tudi vedno na poti, od kar so "mufali" v "capital" s svojim načelnim "Generalom", da vodi bitko po zviti poti, ki vodi v kapitalistično zakonodajo.

Pa smola, kakor par pijanih amerikancev ni pustilo južno ameriških vojakov iti svojo pot, tako je tam v Washingtonski zbornici par kapitalistov, ki ne pustje dalje marširat Sama in njegove lepe armade organiziranih delavcev.

Z ozirom na politiko Mr. Gompersa: voli dobrega moža, naj stavim vprašanje: Ali niste vedno volili za "boljšiga moža"?

Ne, Vi nikdar niste volili ta slabšega. Ali niste imeli vsikdar v misli, ko ste stali na volišču, "ostati pri stari stranki" in voliti demokrata zate, ker je bil boljši izmed o-nih dveh?

Ali niste prevzeli Vašega principa: ostati pri stari "Jeffersonovi demokratični stranki", in voliti republikanca zate, ker je bil "boljši"?

Seveda ste. Vi ste vedno volili za "taboljšiga". Vprav zato, ker ste vsikdar volili boljšiga moža, imamo danes 46 milijonarjev v kongresu, ostali so pa korporacijski odvetniki in trustov agentje. To so tisti "dobri" možje, za katere je delavec vedno volil. (Dalje prih.)

Dopis.

Seattle, Wash., 18. maja. Človek ki ne razume angleški-ga jezika v Ameriki misli, da je vsak ropar in goljuf kaznovan, če se naznani sodišču — se hudo moti. V Spokane "Industrial Worker" od 13. t. m. se čita sledeče poročilo.

Buck & Landis Employment Office v Spokane, Wash., je odpeljala 46 Bulgarov v Newport, Wash., na delo, kjer ni bilo nobenega dela zanje. Sedaj je Atorney od organizacije "Industrial Workers of the World" vzel za-đevno v roke, in toži roparsko posredovalnico za delo, za \$250.00 odškodnine. Zadeva je sedaj pri sodišču. Čuje se, da je sodnik Mann (v Spokane, Wash.) celo neryozen postal radi tega, ker se toliko simpatizira za malo vpoštevane Bulgare.

Druga zadeva, — zopet ena izmed tisočerih.

The Western Employment office (tudi v Spokane, Wash.) je poslala 18 "Avstrians" v Youkum, Wash., kjer ni bilo nebenega dela. Vsakega teh "Avstrians" je veljalo \$18.85; to zneske skupaj \$339.30, za kar so bili "Avstrians" oropani po omenjeni posredovalnici.

Vi delavci bi že vendar morali vediti do sedaj, kako vas ropajo vsaki dan zaporedoma te posredovalnice; seve, če se vam dobro zdi ali se bojete odločno nastopiti proti njim, potem nimate pravice "kikat", ko se vas zopet in zopet sprazni žepi.

Tako je poročal to "Industrial Worker".

Delavske posredovalnice bi morale biti odpravljene prej ko mogoče. Odpraviti jih bodo morali celavci sami. Danes je v obeh avtoritete in policije večji zločin prodajati socialistični, ali industrielni list na ulici, kakor pa, če ta agentji oropajo delavce do zadnega dolarja.

V Seattle je bil razprodajalec lista "Industrial Worker" na ulici aretiran, ker je prodajal ta list z rudečo zastavo na prvi strani lista; majsko izdajo.

Sodniki, odvetniki in zvezdogledi (popje) vsi vedo, da delavske posredovalnice ropajo delavce vsaki dan, and none of them give a damn. Odvisno je od nas delavcev samih, da ostavimo ta rop na debelo, in ostaviti hitro.

Delavci ne morejo dobiti štrajka in tudi ne organizirati delavcev, dokler se ne odpravi teh kapitalističnih posredovalnic za delo. Sodniki, odvetniki in zvezdogledi, njim je vse dobro, kar jim nese dobiček. V Seattle ni noben pop in far vedel, da se nahajajo v mestu zloglasne hiše prostitucije razen takrat, ko se plačuje tax. Takrat, in samo takrat hvalejo boga (in skilijo proti zvezdam) da se še vendar nahaja po mestih nekaj zdvojenih žensk, ki plačujejo mestu veliko svoto, s katero se zniža davek davkoplačevalcem. Pop ne oporeka ničesar, kar mu prinaša dobre penke, tako nobeni drugi greftar. Delavske posredovalnice prinašajo dobiček mestu, zato so rešpektirane.

Tudi zato bolezen dobimo zdravilo. Kakor sem poročal zadnjič, da je župan Miller zaprl "restricted district", se čuje sedaj, da ga bode zopet odprli, in sicer v drugem, bolj oddaljenim kraju, kjer ne bode tako napoti. Šef policije je izjavil, da se večje mesto brez prostitutk ne more ohraniti in da jih imajo celo senatorji in kongresmani dovolj v Washington, D. C., in da so sploh potrebne. Ljudje se pa pritožujejo, da so sedaj raztresene preveč po vsem mestu, in da bi bilo bolje, da se jih dene skupaj v kak kraj, ter zamizati, pa bo vse "all right". Ivan Solar.

RAZNOTEROSTI.

V pruskem deželni zboru so takozvani svobodomiselei izvršili veliko lumparijo. Komisija za verifikacijo mandatov je sklenila, predložiti zbornici, naj zavzre mandate onih štirih socialno-demokratičnih poslancev, ki so bili izvoljeni v Berlinu. To so sodruge Bergmann, Hirsch, Heilmann in Adolf Hoffmann. "Svobodomiselna" večina komisije vtemeljuje svoj sklep tako, da so bili vo-

lini imeniki za izvrvne volitve (v pruski deželni zbor se namreč voliriridektno) v Berlinu sestavljene na podlagi davčnih izkazov deloma iz leta 1907, deloma pa 1908. Berlinski magistrat, ki je bil vprašan zaradi tega, je izjavil, da je bila sestava volilnih imenikov pravilna, ker zakon ne veže občine na porabo davčnih izkazov določenega leta; magistrat mora sestaviti imenik na podlagi zadnjih davčnih izkazov, ki so mu na razpolago, imel pa je za nekatero volilce izkaze že iz leta 1908, za druge pa samo iz leta 1907. To magistratovo poročilo se vjema z zakonom. Ampak če se ne bi vjevalo in če bi se morali volilni imeniki smatrati res za nepravilne, bi se morali razveljaviti mandati vseh berlinskih poslancev iz vseh 12 berlinskih volilnih okrajev, torej tudi iz tistih, v katerih so bili okrajevi, torej tudi iz tistih, v katerih so bili izvoljeni "svobodomiselei". Toda mešćanska večina bi se le rada iznebila socialnih demokratov; pa se bo morda vrezala, zakaj odgovoriti bodo morali volilci in nazadnje je vendar vprašanje, če prineso nove volitve tak rezultat, da bo vse "svobodomiseleem".

Sodrug! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

Vabilo na prvo veselico slov. ženskega društva "Nade" S. M. P. J. katero priredi v soboto zvečer dne 12. junija '09. v dvorani pri g. Franc Čehu. 568 So. Centre Ave.

Vstopnina in prigrižek prost. Cvetlični šopek 10c. — Začetek ob pol 8 uri. Igrala bo tamburaška godba. Za obilen obisk se priporoča ODBOR.

V slučajih nesreče izvijenja udov, ako skoči kost iz svojega ležišča itd. rabite takoj Dr. RICHTERJEV Sidro Pain Expeller. On suši, zdravi in dobavi udobnost. Imejte ga vedno doma in skrbite, da si nabavite pravega z našo varnostno znakmo sidrom na etiketi. V vseh lekarnah po 25 in 50 centov. F. AD. RICHTER & CO. 215 Pearl Street, New York.

Slovensko-angleška slovnica, slov. ang. tolmač in angl. slovar za samo \$1. — pri V. J. Kubelka, 9 Albany St., New York, N. Y.

HALO! HALO! Kam pa? — Na sveže pivu in čašo dobrega vina k Frank Mladiču 611 S. Center Ave., tam se bomo imeli po domače. To je pogovor s ceste, ki priča o našem saloonu. Frank Mladič, 611 S. Center Ave., Chicago.

POZOR!

Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro visko. Se priporoča

John Mladič 825 Blue Island Av. Chicago. I. STRAUB URAR 336 W. 18th St., Chicago, Ill. Ima večje zalogo ur, verižic, prstana in drugih dragotin. Izvršuje tudi vankovrtna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni. Obiščite ga!

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Izdruženjska preiskava brezplaćno — čati je v zbilavil, 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ur. Od 1. do popol. Od 7 do 9 zvečer. Izvešćati živeči bolniki naj pišelo slovenski.

Domaća oštarija. Podpisani naznanjam, da točim terno domaće vino in dobro pivu. Na razpolago imam tudi prvotno

DVORANO za veselice, za svatbe in seje. Za obilen obisk se priporoča

FRANC ČEH, 568 So. Centre Ave.

Halo, Johnny! Kje si pa bil večeraj? Saj veš kje, kjer je najveć zabave. Ali še ne veš da je najveć zabave v GOSTILNI.

John Košiček, 590 So. Centre Ave., Chicago.

MODNO OBUĆO za moške, ženske in otroke dobiš vedno po najnižjih cenah pri Kapper's

Najvećja trgovina z obućo da zapelj strani, cor. West 18th & Wood St., Chicago, Ill.

Aka hoćeš dobro naravno vino poglasi se pri

JOS. BERNARD- 620 Blue Island Avenue Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najbolja kalifornijska in importirana vina.

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prod pri H. SCHWARTZ,

16-18 N. Halsted St., Chicago. Velika zaloga klobukov, čepic, vljev, perila in kovčkov. Kdor kupi za pet dolarjev, da darilo.

Najbolje in najneje obuvavo kupi pri John Klofot 631 Blue Island Ave. CHICAGO. Sprejema tudi pravila.

Jože Sabath advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski! 1623-1638 Unity Building 79 Dearborn St., Chicago, Res. 5155 Prairie Ave. Phone Drexel 727L

Društvene regalije, kape, prekoramni bandera itd.

za slovenska društva najbolje presli Emil Bachman 580 So. Centre Ave., Chicago.

Leopold Saltiel ODVETNIK v kazenskih in civilnih zadevah

Auto Phone 6065. Office Phone Main 3065 Residence Phone Irving 41 URAD: 27 METROPOLITAN BLVD. Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

Pristno domaće vino CATAWBA 70-75c BELO VINO 60c RDECE VINO 50c RDECE STARO VINO 40c RMRNO VINO 55c

Posoda prosta. Te cene veljajo jemalcom od 50 galonov naprej; manj kot 50 galonov se ne pošilja. Vse šiljame proti predplaćilu ali po C. O. po vsi Ameriki. Priporočam se rojakom tudi za obilno moje lepo urejene gostilne z izbornimi pijanci in z vedno pripravljanim sttim prigrižkom. Za dobro in točno postrežbo, kakot tudi za pristnost vina jamčim. JOSIP ZALOKAR, 899 Edison Road N. E., Cleveland